

Chronicon chronicorum ecclesiastico-politicum

ex huius superiorisque aetatis scriptoribus concinnatum ; qua non modo pontificum, archiepiscoporum, abbatum, &c., set et doctorum armis literisque illustrium, dies natalis ... egregiaque eorum ... facinora ... breviter delineantur ...

Gruterus, Janus

Francoforti, 1614

Lectori Candido S. D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64659](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64659)

2
LECTORI
CANDIDO

S. D.

DE Christiani orbis Episcopatibus ante quam dicere incipiam liber pauca quædam de veteris Ecclesiæ politia præfari. lam inde à primis nascentis Ecclesiæ Christianæ exordiis, tres exstiterè sedes Patriarchales, auctoritate Apostolicâ in præcipuis orbis Romani ciuitatibus cõstitutæ; nimirû ROMANA, ALEXANDRINA, ANTIOCHENA. Accessit post CONSTANTINOPOLITANA, decreto Constantinopolitani & Chalcedonensis concilii; ac demum IEROSOLYMITANA, decreto Chalcedonensis & quintæ Synodi Oecumenicæ. Ambitio tamen Patriarchæ Constantinopolitani, ordo postea mutatus: qui sola vrbis regis dignitate subnixus secundam sedem inuasit.

*Patriarcha
quinque.*

Quinq; igitur præcipui orbis Patriarche à multis retro sæculis isti sunt habiti, ROMANVS, CONSTANTINOPOLITANVS, ALEXANDRINVS, ANTIOCHENVS, & IEROSOLYMITANVS. Omnium princeps Romanus: adeoque *Patriarcharum Episcopus* à Cassiodoro, Variarum libr. ix. epist. xv. & eadem sententia, *Pater Patrum* à magno illo Athanasio aliisque Episcopis, epistola ad Liberium,
merito

metito nuncupatus. Huic, præter summam vni-
 uersæ in terris Ecclesiæ præfecturam ac procura-
 tionem, totius insuper Occidentis cura peculia-
 ris incumbit. Habuit autem Occidens omnis sex ^{Romanæ, sibi}
 olim diœceses; *Italiam, Illyricum, Africam*, quas ^{sunt Occidentis}
 Præfectus prætorio *Italix: Gallias, Hispanias, & Bri-
tannias, quas Præfectus prætorio Galliarum ad-
 ministrabat. In Italia decem & septem fuere, om-
 nium fere consensu, prouinciæ: *Campania,*
Tuscia cum Vmbria, Picenum, Flaminia, Æmilia, Ve-
netia, Liguria, Sicilia, quæ octo à cõsularibus re-
 gebantur: *Samnium, Valeria, Sardinia, Corsica, Rhe-*
tiaprima, Rhetia secunda, Alpes Cottix: quæ se-
 ptem Præsilibus suberant. At Paullus Diaco-
 nus decem & octo numerat. Et sane Alpes Graiæ,
 in Sconhouiano quoque prouinciarum Indice
 (sic nuncupo incerti auctoris Indicem, ab Anto-
 nio Sconhouio Belgæ cum Eutropii historia Ro-
 mana primum, post & ab Andr. Schotto cum
 Antonini Itinerario editum) Italix adscribuntur;
 sed eas cum Pœninis coniunctas in Galliarum
 diœcesi collocant Notitia Imperii (quam Maria-
 no Scotto nonnulli adscribunt, sed nullo teste)
 & omnes Gallicæ descriptiones. Atque ita non
 est quod Italicarum prouinciarum numerum
 augeamus. Miror tamen in Schonhouiano In-
 dice omitti Valeriam, quam Arcadius & Hono-
 rius Imp. l. ultim. Cod. Theod. quib. equor. vs. concess.
 Italix prouinciis adnumerant. ^{Illyrici} septem
 sunt prouinciæ, in Sexti Rufi Breuiario (quod*

Valenti Imperatori auctor dicauit) & indice Sconhouiano: *Dalmatia*, *Pannonia prima*, *Noricum mediterraneum*, *Noricum Ripense*, ad Danubium flu. *Pannonia secunda*, *Sauia*, & *Pannonia tertia*, seu *Valeria*, à Diocletiano instituta, filiaque nomine insignita. *Dalmatiae* metropolis fuit *Aquileia*: *Pannoniae primae*, *Sirmium*, *Pannoniae secundae*, *Sabaria*, S. Martini Episcopi Turonensis patria, *Norici mediterranei*, *Iuuauia*, *Norici Ripensis*, *Laureacum*, nisi fallor.

Africa.

In Africa sex prouincias, *Carthaginiensem*, *Bizacium*, *Numidiam*, *Tripolim*, *Mauritaniam Casariensem*, & *Mauritaniam Sitifensem*, agnoscunt Sexrus Rufus, Notitia Imperii, & Index Sconhouianus. Ex his prima fuit & *Proconsularis*, itemque *Zengitana* promiscue nuncupata: vt ex actis Collationis Carthag. & ex Victore Vticensi lib. 1. datur intelligi. At Justinianus Africam, à Vandalorū tyrannide liberatam, in prouincias septem diuisit, *Carthaginiensem*, *Byzacenam*, *Tripolitana*, *Tingitanam*, *Numidiam*, *Mauritaniam*, & *Sardiniam*. Ceterum vt ciuiles, sic & sacras olim sex in Africa prouincias fuisse, patet ex conciliis Carthaginiensi VI. & VII. itemque ex Africano. Vbi inter alia sic legitur: *Ne diutius Episcopi teneantur placuit ternos indices de singulis prouinciis eligi, & electi sunt, de prouincia Carthaginiensi Vincētius &c. de prouincia Numidiae N. de prouincia Byzacena N. Mauritania N. Sitifensi N. Tripolitana, &c. N.* Fuit autē *Carthaginiensis Ecclesia Africa* olim caput; vt Augustinus epistola c. LXII. loquitur: ad-

eoq;

eoque post Romanum Pontificem primus Archiepiscopus, & totius Africae maximus Metropolitanus fuit Carthaginiensis Episcopus: ut Leo IX. Pont. Max. in epistolis ad Thomam aliosque Africanos Episcopos multis differit. Carthaginiensis Archiepiscopi privilegia commemorans. De quibus vide & Baronium in Annalibus non uno loco. Byzacenam porro provinciam circa *Adrumetum* fuisse, ex posteriorum temporum scriptoribus intelligitur. Numidiae metropolis fuit *Constantina*: ut ex D. Augustino & canonibus concilii Carthag. datur intelligi. Episcopi *Idacensis* in Numidia mentio est apud Vic. Vticensem, ut & aliorum plurimorum Africae Antistitum. In Tripolitana regione quinque olim Episcopi fuere: ut concilium Carth. III. cap. xxxix. disertè testatur. In Mauritania Cesariensi fuit *Iol*, urbs maritima, Iubæ, olim regia, quæ & *Cæsarea* Ptolomæo, Plinio, & Pomponio testibus post est nuncupata.

Gallias in decem & septem provincias Cæsar distribuit, quas hoc ordine (variant enim veteres in enumerando) nobis liceat recensere, 1. *Lugdunensis prima*, cuius metropolis Lugdunum, caput Galliarum, ad Rodanum fluvium. 2. *Lugdunensis secunda*: cuius metropolis Rotomagum, ad Sequanam fluvium. 3. *Lugdunensis tertia*: cuius metropolis, ciuitas Turonum, ad Ligerim fluvium. 4. *Lugdunensis quarta*: cuius metropolis, ciuitas Senonum. V. *Lugdunensis 5*. siue Maxima Sequanorum: cuius metropolis, Vesuntio ad Dubim fluvium. 6. *Belgica prima*: cuius metropolis

Galliarum

ciuitas Treuerorū, ad Mosellam fluuium. 7. *Belgica secunda*: cuius metropolis, ciuitas Remorū. 8. *Germania prima*, cuius ciuitas Maguntiacū, ad Rhenu fluuiū. 9. *Germania secunda*: cuius metropolis Colonia Agrippina, ad Rhenu fluuiū. 10. *Viennensis prima*: cuius metropolis Vienna ad Rhodanū fluuiū: 11. *Viennensis secunda*: cuius metropolis Narbo Martius. 12. *Viennensis tertia*: cuius metropolis, Aquæ Sextiæ. 13. *Viennensis quarta*, in Alpib. maritimis: cuius metropolis, Ebrodunū. 14. *Viennensis quinta*, siue *Alpiū Graiarum ac Pæningarū*: cuius metropolis, ciuitas Centronū. h. e. Tarantasia. 15. *Aquitania prima*, seu *Viennensis sexta*: cuius metropolis, ciuitas Biturigū. 16. *Aquitania secunda*, seu *Viennensis septima*, cuius metropolis, Burdigala, ad Garumnā fluuiū. 17. *Aquitania tertia*, seu *Viennensis octaua*, quæ & *Nonē populana* est dicta: cuius metropolis, ciuitas Auscorū.

Hispaniarum.

Hispaniarum prouincias sex enumerat Rufus Festus in Breuiario, *Tarraconensem*, *Carthaginiensem*, *Lusitaniam*, *Gallaeciam*, *Beticam*, *Transfretanam*, seu *Tingitanam* in Afric. Notitiæ Imperii auctor, & Index Sconhouianus, addunt septimam, nimirum *Balearem*, seu *Balearium insularum*. *Tarraconensis* prouinciæ metropolis olim fuit, *Tarraco* *Carthaginiensis*, *Carthago*. *Lusitaniæ*, *Augusta Emerita*: *Beticæ* autem *Hispalis*.

Britanniarum.

Britanniarum prouincias quinque agnoscunt auctor Notitiæ Imperii, & Index Sconhouianus, *Britanniam primam*, *Britanniam secundam*, *Maximam* *Cæsariensem*, *Flauiam Cæsariensem*, & *Valentiam*. *Britannia-*

tannia-

tanniarum metropolis quondam fuit *Eboracum*: sed a Gregorio Magno Papa duæ postea Britanniarum metropoles seu sedes Archiepiscopales, *Cantuaria* & *Eboracum* sunt institutæ.

Haftenus de sex Occidentis diœcesib. locuti sumus nunc in Oriem, alterum velut orbem, transueamus. Cuius quidẽ diœceses seu regiones septẽ numerantur: *Oriens*, *Ægyptus*, *Asiana*, *Pontica*, *Thracia*. l. 2. de milit. vest. vt nem. ad su. patroc. in quib. vices Imperatoris Præfectus prætorio Orietis exercebat: *Macedonia*, & *Dacia*, quæ à præfecto prætorio Illyrici regebantur. Orietis metropolis fuit *Antiochia*, *Ægypti Alexandria*, *Asianæ Ephesus*, *Ponticæ Casarea*, *Thraciæ Constantinopolis*, *Macedoniæ ac Daciæ Thessalonica*: idq; ad Iustiniani Imp. æuũ, qui *Iustinianam primã* Daciæ metropolim constituit. Orietis porro diœceses inter se velut partiti sunt *Cõstantinopolitanus*, *Alexandrinus*, *Antiochenus*, & *Ierosolymitanus*, *Patriarcha*. *Cõstantinopolitano* quidem tres diœceses, *Asianã*, *Ponticã*, *Thraciam*, cõcilium Chalcedonense adtribuit. *Asianæ* vnde etiam sunt prouinciæ, in Notitia Imperii: *Asia princeps* eo nomine prouincia, *Pamphylia*, *Hellestus*, *Lidya*, *Pisidia*, *Lycæonia*, *Phrygia prima* seu *Pacatiana*, *Phrygia secunda* seu *Salutaris*, *Lycia*, *Ciria*, & *Insula*. Index Sconhov. addit *Galatiã*, mox *Põnicæ* adnumerãdã.

In *Põnica* vndecim quoq; prouinciæ recẽsentur: *Galatia prima*, *Galatia secunda* seu *salutaris*, *Bithynia*, *Paphlagonia*, *Honorias*, *Cappadocia prima*, *Cappadocia secunda*, *Hellenopontus*, *Pontus Polemoniæcus*, *Armenia*

prima seu maior, Arnia secūda seu minor. Iustinianus Imp. postea Cappadociam tertiam, itemq; Armenias tertiam & quartam adiecit.

Thacia. Thraciæ provincias sex numerāt, *Europen, Thraciam, Hæmimontum, Rhodopen, Mæsiam, Scythiam.*

Macedonia. Haut abs re fuerit Macedonia & Daciæ provincias præmissis subnectere. In Macedonia sex quidē olim fuere provincię numeratę. 1. *Achaia.* 2. *Macedonia prima.* 3. *Creta.* 4. *Theffalia.* 5. *Epirus vetus.* 6. *Epirus noua, cū parte Macedoniae secundæ seu Salutaris.*

Dacia. In Dacia quinque: 1. *Dacia mediterranea.* 2. *Dacia Ripensis.* 3. *Mæsia prima.* 4. *Dardania.* 5. *Præualitana, cū parte Macedoniae Salutaris.* Alii Macedonia, Dacię & Illyrici provincias omnes vno Illyrici nomine cōplectuntur: vt & ab vno Illyrici Præfecto omnes olim regebātur. Quinimo vnus idemq; olim Macedoniae & Dacię Primas fuit, Theffalonię nimirū Metropolitā: i dq; ad tēpora Iustiniani Imperatoris, qui vt patriā suā Achidem, Dardanię seu Bulgarię urbē, Iustinianam primā à se nuncupatā, nobilitaret atq; illustriorem redderet, *nouell. 119. l. 508.* sic statuit: *Archiepiscopus primæ Iustinianæ habeat sibi subiectos Episcopos Daciæ mediterraneæ, & Daciæ Ripensis: item Præualenos (seu Præualitanos) & Dardaniæ, & Mysiæ (seu Mæsię) superioris, & Pannoniæ. Sed & ille ab ipsis consecretur, & eadem iura super eos habeat, quæ Papa Romanus habet super Episcopos sibi suppositos.*

Itaq; notet hic Lector quafdā metropoles olim autocephalas, i. e. sibi ipsis capita extitisse: quod diserte tradit Theodorus Ballamo in Responf.

de Pa-

de Patriarch. *Exceptis*, inquit, *Archiepiscopis, qui caput sibi ipsis sunt, Bulgariæ scilicet & Cypri*. Sic & metropolis Iberiæ seu Iberorum in Asia (qui hodie *Georgiani* dicuntur) sibi caput existit: ut ex synodo Antiochena discimus. Sic item Carthago Africæ metropolis (quam Iustinianam à Iustiniano Imp. dictam testatur Balsamo) sibi caput esse voluit. Ut tres eo nomine vrbes istud libertatis priuilegium velut studio adfectasse videantur.

Alexandrino patriarchæ canon vi. synodi r. Nicænæ *Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim* adtribuit. Tres enim Ægypti primum prouinciæ, postea sex numeratæ: *Ægyptus, Thebais, Libya superior, Libya inferior* seu *Pentapolis, Arcadia, & Augustamnica*. Accessere postea *Ægyptus secunda, Thebais secunda, & aliæ*: adeo ut decem Ægypti demum fuerint prouinciæ. Tot enim ex hac diœcesi Metropolitanos conuocari iubent Theod. & Valent. epistola ad Dioscorum, quæ act. r. concilii Chalced. recitatur: *Igitur & tua Sanctitas sumptis secum decem reuerendissimis metropolitanis Episcopis, qui sub tua degunt diœcesi, & aliis similiter decem sanctis Episcopis, Kalendis Augustis, Ephesum metropolim Asia conuenire festinet*. Victor certe Tunnunensis in chronico, *Frontinum Episcopum, Antionensem in prima Thebaide ciuitati, exilio deputatum* memorat. Quæ omnia eruditissimus Berterius recte obseruauit.

*Alexandrino
patriarcha
substant. Ægypti
prouincia.*

Septem in Oriente diœceses existisse paulo ante diximus: quarum primam *Orientis* nomine

*Patriarcha
Antiochena
paterent Orientis
prouincia.*

infignem, *Antiochena* Patriarchæ adtributam testantur concilii Nicæni, itemque Constantinopolitani primi & secundi decreta. Ut is iure optimo à veteribus *Orientis Patriarcha* nuncupetur. Fuere autem in *Orientis* diœcesi prouinciæ quindecim, si fides *Notitiæ Imperii* habenda: I. *Syria prima*. II. *Syria secunda seu Salutaris*. III. *Palæstina prima*. IV. *Palæstina secunda*. V. *Palæstina salutaris*. VI. *Phœnice prima*. VII. *Phœnice Libani siue secunda*. VIII. *Cilicia prima*. IX. *Cilicia secunda*. X. *Cyprus*. XI. *Euphratensis*. XII. *Mesopotamia*. XIII. *Osroëna*. XIV. *Arabia*. XV. *Isauria*. Miror autem in *Indice Sconhouiano* non nisi decem *Orientis* prouincias recenseri. Addit is *Sophenam* vt *Syriæ* prouinciam: sed *Armeniæ* ipsam annumerandam, eandemq; esse cum *Armenia quarta*, docet *Berterius* ex *Strabone*, *Stephano*, & *Procopio*.

Syria prima, quæ & *Syria Cœle* dicitur, metropolim habuit *Antiochiam magnam*.

Phœnice prima metropolis fuit *Tyrus*, *secundæ* autem *Berytus*. *Ciliciæ prima* caput fuit *Tarsus*. *Cilicia secunda* iuxta montem *Taurum* in *Indice Sconhouiano* constituitur: vnde & *Trachea* appellatur. *Isauria*, nisi fallor, metropolim habuit *Seleuciam*.

*Ierosolymitano
Patriarch. pœ-
rent tres Par-
lestina.*

Atque hic quidem status primum fuit *Antiochena* seu *Orientalis* diœcesis: à qua postea tres *Palæstina prima, secunda & salutaris*, sunt detractæ, & *Ierosolymitano* Patriarchæ recens instituto adsignatæ: idque decreto *Chalcedonensis*, & *quinti*

con-

concilii œcumenici, vt supra diximus. Quod posterioribus sæculis obtinuisse, docent acta concilii Ierosolymitani, celebrati in colonia *Aelia metropoli & Ierosolymis*, presidente Patriarcha Petro, & assistentibus Episcopis trium Palaestinarum. Guilielmus Tyrius lib 14. cap. 12. veteris cuiusdam scripti auctoritate permotus, duas insuper ex Antiochena seu Ægyptiaca diœcesi prouincias Ierosolymitano Patriarchæ traditas narrat: *Substraxerunt*, inquit, *Antiocheno Casariensem & Scythopolitanum metropolitanos: Alexandrino vero Rubensem & Berytensem*. Quæ sententia doctissimo Berterio minime probatur: quod Ruba à Ptolomæo in Syria ponatur, & Berytum Phœnices Libani metropolim esse constet. Syria autem & Phœnicæ Orientis prouinciæ omnibus sunt notæ. Cæterum Palaestina primæ metropolis fuit *Aelia colonia* siue *urbs Ierosolymorum*: secundæ vero, *Cæsarea*: tertiæ autem, *Scythopolis*.

Ceterum vt ad instituti nostri rationem propius accedam: exstat liber *De Episcopatibus orbis Christiani*, ex codice Cancellariæ, vt loquuntur, Apostolicæ exceptus, post Romæ primum anno Christi 1503. dein Lutetiæ, Lugduni, & alibi, itemque à Petro Rebuffo cum Praxi beneficiorum editus: quem vulgo *Prouinciale Romanum*, seu *Prouinciale omnium Ecclesiarum cathedralium* nuncupant. Huius exemplaria varia cum manuscripta tum typis euulgata quærendo dum colligo, opportune mihi Parisiis negotiorum causa agenti

quattuor exemplaria calamo exarata in manus obuenerunt. Primum ex bibliotheca Cl. V. *Claudii Puteani*, Senatoris olim Parisiensis, beneficio filiorum: accepi: quo codice frequenter vsus, atque in Iure Pontificio explicando non mediocriter adiurus est. *Jacobus Cuiacius*, æui nostri Papinianus, Huic annexus est *Catalogus Abbatiarum*, vt loquuntur, *orbis Christiani*: quæ omnia, Summorum Pontificum decretis atque epistolis illustrandis, *Carolus Labbeus* I. C. & causiarum in supremam a Parisiensi curia Patronus, aliquando, vt spero, publicabit. Secundum exemplar, temporibus Gregorii IX. Papæ conscriptum, *Jacobus Sirmondus*, Soc. Iesu sacerdos, vir omnis antiquitatis cum sacræ tum profanæ peritissimus, mecum communicauit. Duo posteriora, ex publica S. Victoris Parisiæ bibliotheca deprompta mihi tradidit *Ioannes Piccardus*, illius monasterii sodalis & Bibliothecarius. Ex his Victorinis alterum, itemque Puteanæ, atque exemplaria omnia typis edita inter se fere congruunt: suntque ea paullo post Ioannis XXII. Papæ æuum conscripta. Fit enim in iis mentio Tolosani Archiepiscopus vt nuper seu recens instituti, aliorumque in Gallia Episcopatum à Ioanne XXII. excitatorum. At vero omnium, quæ Parisiis videre contigit, vetustissimum est alterum exemplar Victorinum: vt pote in quo nec Rigensis in Liouonia, nec Glascoensis in Scotia, nec alii alibi à quinque fere seculis instituti Archiepiscopus memorentur. Vt

taceam,

taceam, antiquissimi apud Hispanos Archiepiscopus Emeritani, sediumque suffraganeorum in eo fieri mentionem. Vetusissimus itaque codex iste præ ceteris nobis placuit: quem sexcentis amplius locis (vt nihil temporum iniuriæ magis obnoxium, nihilque librorum erroribus magis expositum est, quam propria locorum nomina) emendatum, Notisque illustratum, hic vides. Ceterum in prouinciis atque ipsis etiam Episcopatibus recensendis, ipsum codicis Prouincialis ordinem (si quis tamen in eo sit ordo) fere secuti sumus. Quod præmonendum duximus, ne quid maligne aut temere à nobis scriptum quis suspicetur. Vale, mi Lector, atque istis frueretantisper dum Curis nostris secundis auxiliares copias submiseris. Lutetiæ Parisiorum,

x. Kal. Iunias cto. 10 cx.